Dossier Pedagògic

Històries de Jazz

Presentació

La Harpo's Band és el quintet de jazz que amanitza les nits d'un club anomenat "Black Perry", a Chicago. Aquest és el punt de partida en el que cinc músics (saxo, trompeta, piano, contrabaix, piano i bateria) interpreten un repertori on repassen diferents estils significatius de la història del jazz: el blues, el dixieland, el swing, el be-bop, el latin-jazz i la fusió.

A partir d'un text dramatitzat i de monòlegs, el cambrer del club ens explica la història de cada un dels músics, i es posa en la pell de diferents personatges (un mafiós, la seva amant, un home de la neteja i un assassí a sou) per explicar-nos una història que va succeïr en aquest local i que va canviar per sempre les vides de tots els que hi eren.

Una relat en clau de novela negra i humor, amb banda sonora a ritme de jazz.

Històries de Jazz

Aquest espectacle està pensat especialment per als nens i les nenes en edats compreses entre els 8 i 12 anys, que corresponen al cicle mitjà i superior de l'educació primària.Estructurat en dues histories, es presenten totes les característiques i els elements importants del jazz. Hi descobrireu les funcions de cada instrument, assistireu a la creació de cançons i, juntament amb l'actor, gaudireu de les aparicions i actuacions de les diferents formacions musicals que aniran entrant i sortint de l'escenari.

Aquesta guia us ajudarà a aprofitar la sessió.

Històries de Jazz

Fitxa artística

Xef Vila..... Bateria.
Aleix Forts..... Contrabaix.
Marc Mas ..... Piano.
Sam Atencia,..... Saxos alt i tenor.
Albert Cruz……. Trompeta.
Xevi Font…… Actor.

Text i guió……..Xevi Font
Direcció……..Sam Atencia
Escenografia……Escenografies Castells i Planas

Idea, producció i realització a càrrec de la Cia. Pentina el Gat

Històries de Jazz

Objectius didactics

Els objectius que pretenem assolir en aquesta activitat són els següents:

. Il·lustrar i fer més entenedor tot el conjunt de característiques i elements bàsics que conformen el jazz: característiques rítmiques, harmòniques, melodia i improvisació.

. Presentar i fer conèixer els diferents instruments que apareixen en tot l'espectacle. També pretén deixar palès quina és la funció de cada un d'aquests instruments: melodia, acompanyament rítmic i harmònic.

. Situar els principals estils de jazz en l'evolució històrica, poder reconèixer-los i associar-los amb una determinada agrupació instrumental i poder situar els principals músics de cada estil.

. Fer gaudir els nens del jazz i fer-los participar al llarg de tota l'audició, mostrant respecte i interès envers manifestacions artístiques de cultures diferents a la nostra.

Històries de Jazz

Suggeriments per a l'aprofitament didactic

. En la sessió que us presentem podreu sentir diferents instruments.És per això que fóra convenient haver-los sentit abans d'assistir a l´audició.

. És important fer audicions i classificar els temes de diferents estils en tres grans grups: els orígens del jazz (blues, rag time, New Orleans), el jazz clàssic (swing i big bands) i el jazz modern (be-bop, fusió, latin jazz, àcid-jazz).

.També és important fer audicions comentades, identificant els diferents instruments i situar-los en la funció que estiguin desenvolupant.

. Buscar per Internet fotos, bibliografies i obres de músics.

Històries de Jazz

Informació dels diferents instruments i elements musicals que es presenten a l'audició

Instruments

Bateria: sens dubte, és un dels instruments més atractius per als ulls d'un infant. Pertany a la família de la percussió i està format per diferents elements en els quals trobem timbales i plats. El seu origen és recent i es remunta a la dècada dels anys 30 del segle passat. Els materials de construcció són la fusta, el metall i les membranes de pell o de plàstic. Es toca per mitjà de dues baquetes i per pedals. Es tracta d'un instrument d'acompanyament que marca la pulsació i el patró rítmic de la cançó. El trobarem en molts estils de música moderna com el rock, el jazz, la salsa,etc.

Saxo: pertany a la família de vent fusta, ja que tot i que disposa d'un cos totalment metàl—lic, el sistema d'emissió del so es basa en una llengüeta de fusta (canya). És un instrument força modern (finals s. XIX) i predomina en estils de música moderna. La funció prioritària d'aquest instrument és la melòdica. En aquesta audició es presentaran dos saxos diferents: alt i tenor.

.

La trompeta: és un instrument de la família de vent metall. El so es produeix per la vibració dels llavis dins de l'embocadura. A diferència del saxo, l'aire que surt de la trompeta només ho pot fer per la campana. És per això que les diferents notes s'aconsegueixen gràcies a tres pistons que obren i tanquen el pas de l'aire pels tubs i per diferents posicions del llavi del músic. En aquesta ocasió, apareixeran diferents tipus de sordines, giny que es col·loca a la campana de la trompeta i que en modifica el so.

Històries de Jazz

Piano : s'acciona amb tecles de marfil que, mitjançant uns martells interiors, colpegen les cordes més o menys llargues i s'aconsegueixen així diferents notes. El cas del sintetitzador és diferent, perquè es tracta d'un instrument electrònic que disposa d'un ordinador i que imita el so del piano, o bé crea nous sons. En tots dos casos la funció musical és la mateixa: melòdica i d'acompanyament, ja que el seu ampli registre i el fet de ser un instrument harmònic li dóna la possibilitat de fer melodies, acords i baixos.

El contrabaix: el contrabaix té l'origen a la música clàssica i la seva funció és construir un pont entre l'acompanyament rítmic i l'harmònic. A partir dels anys 40, deixa de ser un simple acompanyant per tenir més protagonisme com a instrument improvisador.

Elements musicals

Melodia: generalment és la part més aguda de la cançó. És la que més aviat s'identifica i es recorda. En aquest cas, interpretada per la veu o pel saxo, necessita dels acompanyaments per tenir sentit complet.

Acompanyament rítmic: dóna la pulsació amb més claredat que els altres dos elements, a més de deixar palès el patró rítmic que s'està interpretant. En el cas de la nostra audició, el patró més tocat serà el swing. Aquest llenguatge és el propi del jazz i es fonamenta sobre una estructura ternària. Dóna accent a la part dèbil del temps i a la part dèbil del compàs. S´encarregarà la bateria d'aquesta funció, juntament amb el contrabaix o baix elèctric, que fa de pont entre l'acompanyament rítmic i l'harmònic.

Històries de Jazz

Acompanyament harmònic: vesteix la melodia juntament amb l'acompanyament rítmic. Els acords emesos pel piano i l'acció paral—lela del baix o contrabaix construeixen l'estructura on la melodia queda clara i entenedora.

Improvisació: és l'element més important i diferencial del jazz. Qualsevol instrument pot improvisar. És la construcció espontània i irrepetible de melodies que han d'observar certes normes: seguir la pulsació dels acompanyants, així com el patró rítmic i respectar l'harmonia que a la vegada vestirà i donarà sentit a la improvisació.

Estils del jazz

El blues: és la manifestació musical dels negres africans esclavitzats als camps de treball de l'amo blanc als Estats del sud. Mentre treballaven, cantaven les "work songs" i els diumenges anaven a l'església i cantaven "espirituals". La barreja i l'evolució d'aquestes dues músiques ens porta al blues. Per tant, són cants de lament i dolor que expressen les penes i la vida miserable que duien.
Els primers instruments del blues van ser: la veu, la guitarra i l'harmònica. Al principi era una música de camp i més tard, es va tocar i cantar a locals i tavernes. Les lletres van començar a parlar de problemes quotidians, condicionats per la situació econòmica i social.
La primera gravació coneguda: Mamie Smith el 1917 i canta Crazy Blues.

Històries de Jazz

El dixieland (New Orleans): el jazz neix a Nova Orleans. És una de les ciutats més importants i està situada al delta del Missisipi. Fou l'indret on van confluir diferents cultures. Condicionada pel ragtime, la música esdevé més alegre que el blues. L'aportació de la cultura europea fructifica en l'aparició d'instruments de vent. La interpreten bandes de 7 o 8 músics, que inclouen trompetes, clarinet, trombó, tuba, banjo i instrumets de percussió.
És caracteritzada per la improvisació musical, una estructura senzilla i es basa en la funcionalitat de cada instrument. La trompeta fa la melodia; el clarinet, el contrapunt; el trombó s'encarrega del sosteniment harmònic i el banjo i la percussió marquen la pulsació rítmica.

El swing: la paraula swing té dos sentits. En primer lloc, defineix un llenguatge rítmic propi de la música de jazz en tots els estils, les frases i maneres d'improvisar. El definirem més extensament a l'apartat "Acompanyament rítmic". En segon lloc, designa un estil musical del jazz propi dels anys 30. L'element més important d'aquest estil és la seva formació instrumental: la big band. Es tracta d'una agrupació d'uns vint músics, que inclou una base rítmica (piano, guitarra, contrabaix i bateria) i una secció d'instruments de vent (cinc saxos, quatre trompetes, quatre trombons, algun
clarinet i alguna flauta travessera). Tot això va provocar l'aparició a dins del jazz de l'arranjament musical. Un arranjador, que generalment era el director de big band, delimitava la improvisació i feia partitures per a cada un dels músics. Les big bands van ser les encarregades de protagonitzar tots els actes festius i d'oci dels anys 30 i 40. Tocaven exclusivament música de ball i va ser l´època en què la música negra es va donar a conèixer arréu del món. També va ser molt important l'aparició de la indústria discogràfica i l'aportació de la ràdio que feia programes sencers dedicats a totes les big bands importants del país.Van destacar les formacions d'en

Històries de Jazz

Duke Ellington, Glen Miller, Count Bassie... Generalment, les Big Bands acompanyaven un cantant. Aquests cantants van ser les primeres estrelles de la història de la música als Estats Units. Són dignes d´esment Billy Holiday o el mateix Frank Sinatra.

El be-bop: es desenvolupa bàsicament a Nova York. Els músics, cansats de tocar música de ball, es reunien a clubs de jazz, un fet que va tenir com a conseqüència les jam sessions. En aquestes reunions els músics ja no se sentien impossibilitats de destacar i buscaven nous llenguatges potenciant molt la improvisació, un element força reduït a les Big Bands.
El be-bop va sorgir d'aquestes jams, on es tocaven temes sense un assaig previ. Els jazzmen de color reflectien el seu pesament, arribaven a una maduresa musical i trencaven amb els condicionants de l'època del swing. Musicalment, podem definir el be-bop com una música molt més complexa rítmicament: ritme frenètic amb molts desplaçaments, harmonies denses i complexes i improvisacions llargues. Adquireix més importància que la mateixa melodia.
Els músics més importants van ser: Charlie Parker (saxo alt), Dizzy Gillespie (trompeta), Thelonius Monk (piano)...

Latin- jazz: és la fusió del jazz amb la música llatina. Podem dir que hi ha dos grans corrents. D'una banda, la barreja del jazz amb la música del Carib (latin-jazz) i de l'altra, la fusió amb els ritmes brasilers (Bossa-Nova). Un dels primers va ser el trompetista Dizzy Gillespie; però de seguida van ser nombrosos músics que, a força d'investigar els ritmes i les mètriques llatines, s'atreviren a composar i tocar aquests ritmes amb les harmonies pròpies del jazz. Stan Getz (saxo tenor) va ser el primer a incorporar al seu repertori música brasilera, com la coneguda Garota de Ipanema, la qual cosa va donar un èxit mundial a la Bossa- Nov

Històries de Jazz

Jazz-fusió: per jazz-fusió entenem la barreja del jazz amb estils musicals propis dels Estats Units. Primer fou el rock, però més tard va ser el funk. Miles Davis (trompeta) amb el seu àlbum Bitches Brew (1970), va fer un gran pas cap a aquest estil i va trobar l'equilibri entre el jazz i el rock.
Aquest estil va agafar del rock: els sintetitzadors (noves tenologies), el ritme, la composició i l'arranjament i, sobretot, la producció discogràfica. En definitiva, va ser una modernització i sofistificació en l'evolució del jazz. Els grups més importants en aquest estil van ser: Weather Report, Chick Corea, Herbie Hancock.

Històries de Jazz

Repertori

The preacher

Autor: Horace Silver

Any: 1950

Estil: Dixieland – Nova Orleans.

Formació: Piano, contrabaix, trompeta i saxo.

Observacions: Aquest tema és la introducció de l'espectacle. El cambrer obre el bar, els músics arriben i comencen a tocar.

Happy Peopple

Autor: Kenny Garrett

Any: 2002

Estil: Funk

Formació: Piano, contrabaix, trompeta, saxo i bateria.

Observacions: Aquest tema serveix per presentar el bateria que, com sempre, arriba tard. Hi ha un petit solo de bateria al principi i solos de saxo i trompeta a la part B.

Històries de Jazz

On the sunny side of the street

Autor: Dorothy Fields

Any: 1930

Estil: Dixieland – Nova Orleans

Formació: Contrabaix i saxo tenor

Observacions: Aquest tema serveix de presentació del saxo. Podreu sentir el paper del contrabaix acompanyant la melodia i agafant la funció de base en solitari.

Mambo influenciado

Autor: Chucho Valdés

Any:

Estil: LatinJazz

Formació: Piano, contrabaix, trompeta, saxo i bateria.

Observacions: Aquest tema serveix per presentar el piano. Hi ha improvisacions de piano i bateria.

Històries de Jazz

Sugar Blues

Autor: Clarence Williams

Any: 1920

Estil: Dixieland – Nova Orleans

Formació: Trompeta i piano.

Observacions: Aquest tema serveix per presentar al trompeta, que utilitza la sordina Harmond. El piano fa la funció d'acompanyament harmònic en solitari.

Lester leaps in

Autor: Lester Young

Any: 1938

Estil: Be Bop

Formació: Piano, contrabaix, trompeta, saxo i bateria.

Observacions: Aquest tema serveix com a presentació del contrabaix. Hi ha improvisacions de saxo, trompeta i contrabaix. Aquest últim sobresurt del reste d'instruments, agafant diverses parts del tema en solitari.

Històries de Jazz

Filthy McNasti

Autor: Horace Silver

Any: 1961

Estil: Rythm and Blues

Formació: Piano, contrabaix, trompeta, saxo i bateria.

Observacions: Aquest tema serveix per presentar tota la banda. Hi ha un solo de saxo.

St. James Infirmary Blues

Autor: anònim

Intèrpret destacat: Louis Armstrong

Estil: Dixieland – Nova Orleans

Formació: Piano, contrabaix, trompeta, saxo i bateria.

Observacions: S'utilitza per presentar al primer dels personatges de la historia, el "mafiós". Comença lent i dobla la velocitat sobre solos de saxo i trompeta.

Històries de Jazz

Bye Bye, Black Bird

Autor: Ray Henderson

Any: 1926

Estil: Swing

Formació: Piano, contrabaix, trompeta, saxo i bateria.

Observacions: S'utilitza per presentar al personatge Keneth Hipolit, l'encarregat de la neteja del local. Hi ha improvisació de saxo i trompeta.

Bourbon Street Parade

Autor: Paul Barbarin

Any: 1923

Estil: Dixieland – Nova Orleans

Formació: Piano, contrabaix, trompeta, saxo i bateria.

Observacions: S'utilitza per presentar a Killian O'hara, un assassí a sou. La primera part de la cançó és cantada i hi ha una part d'improvisació conjunta del saxo i la trompeta que es queden sols.

Històries de Jazz

Blue Monk

Autor: Thelonious Monk

Any: 1947

Estil: Blues

Formació: Piano, contrabaix, trompeta, saxo i bateria.

Observacions: S'utilitza per presentar a Eva Lancom, la noia del bar. Comença lent i dobla la velocitat mentre tots els instruments improvisen.

Killer Joe

Autor: Benny Golson

Any: 1977

Estil: Blues

Formació: Piano, contrabaix, trompeta, saxo i bateria.

Observacions: S'utilitza per donar ambientació a una acció determina que passa en el local.

Històries de Jazz

Birthday Song

Autor: Joshua Redman

Any: 2002

Estil: JazzFusió

Formació: Piano, contrabaix, saxo i bateria.

Observacions: S'utilitza per despedir a cada un dels músics que van despareixent de l'escenari.

Bring it on home to me

Autor: Sam Cooke

Any: 1962

Estil: Rythm&Blues

Formació: Piano, contrabaix, trompeta, saxo i bateria.

Observacions: És el tema final on es presenten tots els components de la banda i cada un d'ells improvisa una roda.

Històries de Jazz

Bibliografia

"Diccionario del Jazz". P. Carles, A.Clergeat, JL. Canelli Ed. Robert Parés.
"Los Grandes Creadores del Jazz". G. Arnaud, J. Chesnel Ediciones Prado.
"Un Siglo de Jazz". Roy Carr. Ed. Blume. "Jazz". John Fordham. Ed. Raices.

Proposta de discografia

Bessie Smith: "The Complete Columbia Recordings" Louis Armstrong: "The Complete Hot Seven" Count Basie: "The Complete Decca America Recordings" Glen Miller: "The Legendary Glen Miller" vol. 1-9
Duke Ellington: "The Blanton-Webster Band" Charlie Parker: "The Complete Savoy Recordings" Ella Fitzgerald: "Ella Fitzgerald in Rome" Sarah Vaugham: "Sara Vaugham and Clifford Brown" Miles Davis: "Kind of Blue" John Coltrane: "Giant Steps" Herbie Hancock: "Maiden Voyage" Stan Getz-Charlie Bird: "Girl from Ipanema" Weather Report: "Birdland" Us3: "Broadway and 52nd"

Proposta de filmografia

"Cotton Club". Francis Ford Coppola. Història d'aquest club del Harlem a l 'era de les Big Bands.
"Bird". Clint Eastwood. Vida del genial Charlie Parker.
"Mo'Better Blues". Spike Lee. Basada en la vida de Coltrane.